

OSTAVŠTINA VLADIMIRA REMA U GRADSKOJ KNJIŽNICI SLAVONSKI BROD

Inheritance of Vladimir Rem in Public library Slavonski Brod

Mirna Grubanović

Gradska knjižnica Slavonski Brod
mirna.grubanovic@gksb.hr

Zvezdana Saje

Gradska knjižnica Slavonski Brod
zvezdana.saje@aol.com

Goran Vučković

Gradska knjižnica Slavonski Brod
goran.vuckovic@gksb.hr

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

406

UDK / UDC

821.163.42.09Rem, V.:027.52(497.542Slavonski Brod)

027.52(497.542Slavonski Brod):929Rem, V.

Stručni rad / Professional paper

Primljeno/ Received: 15.10.2021.

Sažetak

Gradska knjižnica Slavonski Brod unutar fonda Zavičajne zbirke ima smještenu darovanu ostavštinu pisca i kulturnog radnika Vladimira Rema. U radu se daje opis legata, koji očituje legatorov književni afinitet, s ciljem upoznavanja javnosti s načinom pristupa darovanom legatu. Legat je sastavom raznovrstan: sastoji se od knjižne (autorova djela, djela kojima je urednik, recenzent ili autor predgovora ili pogovora) i neknjižne građe (plakete i priznanja). Sastavni dio legata jesu i nezaokružene periodične publikacije koje nisu cjelovite po godištima i brojevima. Znatno dio legata čine djela koja su autori darovali legatoru i ta djela uglavnom imaju posvetu. Zbirku najvećim dijelom čini korpus slavonske književnosti, kojom se Rem cijeloga života profesionalno bavio. Književna ostavština ne sadrži rijetka i stara djela posebne vrijednosti, a broji 3.203 jedinice knjižne građe. Najzastupljenija je književnost, i to većinom pjesništvo autorâ koji gravitiraju Slavanskom Brodu i Vinkovcima, zatim kulturna antropologija, regionalna povijest i umjetnost, a u manjem broju politika i primijenjene znanosti. Ova zbirka sadrži i djela zavičajnika Slavanskog Broda i okolice koje Knjižnica do sada nije imala u Zavičajnoj zbirci. Legat je okupio djela slavonske/šokačke književne produkcije za Remova aktivnog kulturnog

djelovanja: od 50-ih godina 20. stoljeća sve do 2010., stoga je Zbirka vrijedan izvor za proučavanje udjela slavonske u hrvatskoj književnosti i za usustavljanje šokačke književnosti.

Ključne riječi: Vladimir Rem, legat, Gradska knjižnica Slavonski Brod, slavonska književnost, šokačka književnost

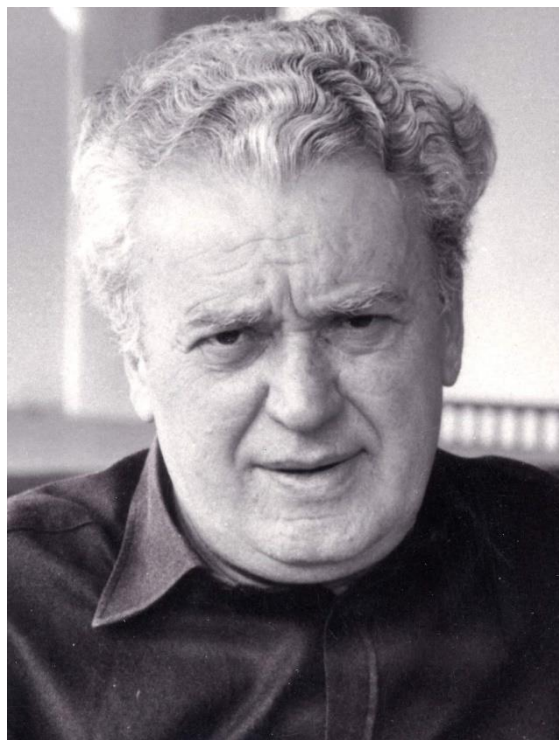
Summary

The Public library Slavonski Brod has, within the fund of the Regional collection, a donated legacy of the writer and cultural worker Vladimir Rem. The paper describes the legacy, which manifests the legatee's literary affinity, in order to acquaint the public with the way of accessing the donated legacy. The legacy is diverse in composition: it consists of print materials (author's works, works of which he is the editor, reviewer or author of a prefaces or epilogues) and non-print materials (plaques and awards). An integral part of the legacy are periodical publications that are not complete in terms of volume and numbers. A significant part of the legacy consists of works donated by other authors to the legatee, and these works are mostly inscribed to Vladimir Rem. For the most part the collection consists of the corpus of Slavonian literature to which Rem has been professionally engaged all his life. The literary legacy does not contain rare and old works of special value and consists of 3,203 units of print materials. The most represented is literature, mostly poetry by authors who gravitate to Slavonski Brod and Vinkovci, followed by cultural anthropology, regional history and art and to a lesser extent politics and applied sciences. This collection also contains works by the regional authors of Slavonski Brod and its surroundings that the Library has not had in the Regional collection so far. The legacy consists of works of Slavonian/Šokac literary production for Rem's active cultural impact: from the 1950s until 2010, so the Collection is a valuable source for studying the share of Slavonian literature in Croatian literature and for systematizing Šokac literature.

Keywords: Vladimir Rem, legacy, Public library Slavonski Brod, Slavonian literature, Šokac literature

Uvod

Vladimir Rem rođen je u Slavonskom Brodu 4. prosinca 1927. od oca Stjepana, pohrvaćenoga Nijemca i majke Marije iz šokačkoga roda Akšamović. Poslije osnovne škole i realne gimnazije koje je završio u Slavonskom Brodu, diplomirao je hrvatski jezik i jugoslavenske književnosti u Zagrebu. Po povratku u rodni grad, kao srednjoškolski profesor i kulturni djelatnik neprijepornoga hrvatskog identitetskog predznaka, više je puta bio na udaru jugo-unitarističkih vladajućih struktura, što je naposljetku dovelo do svojevrsnog Remova izgnanstva iz Broda i njegova dolaska u Vinkovce u kojima je, kroz dva i pol desetljeća (od 1967. do 1992.), dao neprocjenjiv prinos književnom, kazališnom, kao i ukupnom kulturnom životu grada. Tijekom Domovinskog rata vraća se u rodni Brod i nastavlja s književnim radom do svoje smrti.¹ Preminuo je 22. kolovoza 2011.

Slika 1. Vladimir Rem²

Za svoj neumoran rad dobio je Povelju Visoka žuta žita, Grb grada Slavnskog Broda, Zlatnu povelju Matice hrvatske, Povelju uspješnosti Julija Benešića, Nagradu za

¹ Pšihistal, Ružica. Vladimir Rem. // Jezik 58, 4(2011), str. 157.

² Slika 1.: Vladimir Rem – autor je fotografije Martin Grgurovac i objavljena je u knjizi Iverje s Bosuta Vladimira Rema (knjiga je objavljena u Vinkovcima, nakladnik Privlačica, 2001.).

životno djelo Josip i Ivan Kozarac, Nagradu za životno djelo županijâ Vukovarsko-srijemske i Brodsko-posavske, počasni je građanin Slavanskog Broda, a za zasluge u kulturi odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića. Vladimir Rem bio je pjesnik, organizator tribina, voditelj kazališta, urednik časopisa i znamenitih edicija te priređivač antologija. Pokrenuo je decentralizaciju Društva hrvatskih književnika. Pisao je o povijesti Broda i Vinkovaca, o gotovo svim slavonskim književnicima te se može reći da je, osim što je bio pjesnik i književnik, bio i književni i kazališni kritičar, ljubitelj i poznavatelj povijesti. Mnoge je slavonske autore sačuvao od zaborava, a mnoge je i izvukao iz anonimnosti. Pišući tekstove nije se povodio za uvriježenim stavovima drugih, nego je otvoreno i jasno iznosio svoja saznanja i stavove, čak i onda kada je znao da će izazvati polemiku. Prijateljevao je sa Zdenkom i Nedom, kćerima Ivane Brlić-Mažuranić, s Dragutinom Tadijanovićem, a Miroslav S. Mađer bio mu je jedan od najboljih prijatelja i najvjerniji književni sudrug. Osim zaokupljenosti poezijom, njegova je književna pažnja usmjerena i na pisanje kritičko-informativnih članaka iz područja suvremene književnosti. Objavio je mnoštvo članaka u najrazličitijim hrvatskim časopisima i novinama, od državnih do lokalnih izdanja i od stručnih do popularnih izdanja. Pisao je za *Vijenac*, *Hrvatsko slovo*, *Marulić*, *Slavonski kalendar*, *Kuchnik*, godišnjake broskog Ogranka Matice hrvatske te u *Posavskoj Hrvatskoj*. Kao kroničar pomno je pratio što se događalo na brodskoposavskom, cvelferijskom i vukovarskosrijemskom prostoru. Ustrajno je bio fasciniran likom i djelom najvećega hrvatskog boema i velikog barda Tina Ujevića. Stvaralački je zaokupljen lokalnim, zavičajnim. Uredio je stotine knjiga. Nastupao je na književnim susretima, znanstvenim simpozijima i kolokvijima. Nikada nije napustio svoju regiju da bi se na pjesnički Parnas popeo iz središta, iz Zagreba. Bio je i urednik brojnim izdanjima. Uređivao je ugledne edicije: *Baština*, *Brazde*, *Slavonica*, *Croatica*, *Brodski pisci*. Autor je 26 djela, a u brojnim je knjigama suautor ili autor članaka, predgovora ili pogovora, urednik je ili priređivač nekoliko naslova. Vladimir Rem cijelog se života bavio literaturom: pisao je pjesme, pisao je o povijesti kazališta i o brojnim književnim i kulturološkim temama. Značajan je jer je otvorio temu šokaštva, a bavio se i korpusom slavonske književnosti unutar hrvatske književnosti.

Korpus slavonske književnosti

Velik je broj rasprava napisan o odnosu nacionalne i regionalne književnosti.³ Autori koji su se bavili tom problematikom ističu jedinstvo hrvatske književnosti, a zatim uočavaju nijanse u pojedinim regionalnim književnostima. Počeci književnosti u Slavoniji vežu se uz rad franjevac. Regionalni karakter hrvatske književnosti jest obilježje po kojem se hrvatska književnost razlikuje od mnogih drugih književnosti. Unutar slavonske književnosti mogu se izdvojiti slavonska pučka književnost, književna djela sa šokačkom problematikom, književna djela s graničarskom tematikom, cvelferijska književnost i slavonsko ratno pismo.

U književnoj historiografiji naziv slavonska književnost stekao je relativno ustaljeno značenje: knjige i rukopisi nastali od početka 18. st. do 1855. na području znatno širem, nego što ga pokriva današnji pojam Slavonije.⁴ Tek u novije vrijeme pojavljuju se naznake slobodnijeg korištenja naziva „slavonska književnost“, čiji bi sadržaj pokrio svu književnost nastalu u Slavoniji.⁵

Velika Remova tema i životna preokupacija jest šokaštvo. Slavonski je zavičaj najvažnija životna inspiracija Vladimira Rema. Gotovo cijeli nizinski dio Slavonije s osloncem na Savu zove se Šokadija. To je područje u dugom vremenskom razdoblju predstavljalo tampon zonu koja je branila hrvatski teritorij od Turaka. Imenovanje slavonske Posavine šokadijom pojavljuje se u književnosti na razmeđu 19. i 20. st. Zemljišni pojas s Vinkovcima, Županjom, Slavonskim Brodom, Našicama i Đakovom, kao upravno-gospodarskim i kulturnim središtima tog dijela Slavonije, smatra se i danas uporištem šokaštva.⁶

Proučavao je šokačku povijest, tradiciju, baštinu i literaturu: fotografije šokačkih rodova, novinske članke, notne zapise, naslovnice knjiga, portrete književnika... Nastoji rasvijetliti brojne dileme poput etno komponente kulturnog identiteta Šokaca te značajnih šokačkih autora i suvremenika⁷. Suvremeni koncept proučavanja regionalne

³ Matanović, Julijana. Odnos nacionalne i regionalne književnosti. // Revija 26, 10(1986), str. 46.

⁴ Tatarin, Milovan. Književnost 18. st. // Slavonija, Baranja i Srijem : vrela europske civilizacije : 1. svezak / urednice Vesna Kusin, Branka Šulc. Zagreb : Ministarstvo kulture Republike Hrvatske : Galerija Klovičevi dvori, 2009. Str. 495.

⁵ Brešić, Vinko. Slavonska književnost i novi regionalizam. Osijek : Matica hrvatska, Ogranak, 2004. Str. 29.

⁶ Rem, Vladimir. Tko su Šokci?. Vinkovci : Privlačica, 1993. Str. 8.

⁷ Više o legatorovu sveobuhvatnom proučavanju šokaštva pročitati u: Rem, Goran ; Rem, Vladimir. Šokci u povijesti, kulturi i književnosti. Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Filozofski fakultet : Šokačka grana, 2009.

književnosti otkriva kulturno-povijesnu šokačku baštinu, književni udio Šokaca u hrvatskom kontekstu, šokačku rič te različite antropološke izvore (izgled odjevnih i upotrebnih predmeta, običaja, sakralne baštine). Hrvati šokačkog podrijetla razlikuju se od ostalih slavonskih Hrvata po svojim posebnostima u nošnji, narodnim pjesmama, plesu, pučkom graditeljstvu, načinu ishrane, radnim običajima i ostalim etnografskim specifičnostima.

O legatu

Legat Vladimira Rema nalazi se u Gradskoj knjižnici Slavonski Brod od 2010. godine, a stručno je obrađen tijekom 2020. godine. Ugovorom o darovanju književne ostavštine od 26. svibnja 2010. darovatelj je definirao budući status svoje ostavštine u Gradskoj knjižnici Slavonski Brod: legat treba postati cjelovita zbirka kao dio fonda Zavičajne zbirke Brodensia.

Formulacijom u ugovoru onemogućeno je izdvajanje duplikata pa je Zbirka Rem obimom veća. Nakon opremanja prostora Zavičajne zbirke dodatnim policama za smještaj Zbirke Rem, stečeni su uvjeti za obradu legata. Zbirka sadrži knjižnu i neknjižnu građu, a inventarizirana je u posebnoj knjizi inventara i broji 3.203 primjerka knjižne građe s 2.045 naslova. Sva zatečena građa formalno je i stručno obrađena, klasificirana prema Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji. Korištene su klasifikacijske i signaturne oznake kakve se uobičajeno koriste za obradu knjižnične građe.

The screenshot shows a software interface for bibliographic processing. It is divided into several sections:

- Djelo (Work):** Fields for Ident zap (129000828), Autor (Rem, Vladimir, 1927-2011), Naslov (Stari Brod), Mjesto izdav (Slavonski Brod), and Godina izd. (1984).
- Odabir zbirke (Collection Selection):** A dropdown menu with options: Zbirka, 249 Zavičajna zbirka, 249 Zbirka Domovinskog rata, and 249 Zbirka Rem (selected).
- Klasifikacijske oznake (Classification Labels):** A table with columns 'rbr', 'Oznaka', and 'Opis'.

rbr	Oznaka	Opis
1	94(497.5-37)	Povijest hrvatskih mjesta i njihove okolice
2	930.85(497.5)	Povijest civilizacije... Hrvatske
- Signatura (Signature):** Fields for '94(497.5)', 'REM', and 'sta'. Below are buttons for '1. red <-> Djela', '1. i 2. red <-> Djela', and 'Cijela signat. <-> Djela'.
- Centralna obrada (Central Processing):** Fields for 'Skup: nepoznato' and 'Dat. tiskanj: nepoznato', with a 'Nova C.O.' button.

Slika 2. Prikaz obrade građe u modulu Bibliografska obrada⁸

⁸ Slika 2. Prikaz obrade građe u modulu Bibliografska obrada.

Nakon što je građa legata obrađena, smještena je u Zavičajnoj zbirci Brodensia. Od brodskih pjesnika koji su zastupljeni u ovom legatu potrebno je istaknuti: Valentina Benošića, Stjepana Godića, Hinka Zlomislića, Dragutina Tadijanovića, Dinka Lončara, Jagodu Brlić, Antuna Tonija Barteka, Milu Nardellija, Stjepana Dujmovića i druge. Od ostalih pjesnika u Zbirci zastupljeni su: Miroslav Mađer, Želimir Mađer, Lujo Medvidović, Ivana Pavičić, Tin Ujević i drugi. Romani i pripovijetke manje su zastupljeni, a ističemo i Antuna Matasovića i Stjepana Blažanovića; od drugih autora koji nisu Brođani ili ne gravitiraju Slavonskom Brodu ističemo Vladu Andrilovića, Adama Rajzla, Josipa Cvenića, Ivu Balentovića i Mariju Galić. Esejistiku predstavljaju dva zavičajnika: Vladimir Rem i Dubravko Jelčić; od ostalih najviše su zastupljeni Miroslav Mađer, Tin Ujević i Delimir Rešicki. U govorima, člancima i sl. jedina zastupljena autorica u zbirci je Katica Čorkalo s djelom *Zavičaj riječi: prigodnice*. Pisma pripadaju Tinu Ujeviću, a poligrafskim djelima zastupljeni su Vladimir Rem, Antun Matasović, Dinko Lončar, Josip Pusztay, Josip Stojanović, Josip Joža Ščrbašić i drugi. Zbirka sadrži putopise Sofije Hirtz-Maraković, Dragutina Hirtza i Đure Pilara, a biografije su pisali Milan Kerdić i Stanislava Čarapina. Brodski zavičajnici koji su se bavili književnom kritikom također se nalaze u ovom legatu, a to su: Anđelko Barbić, Vinko Brešić, Dubravko Jelčić, Goran i Vladimir Rem. Humorističnih i satiričnih djela ima nešto manje, a naši su predstavnici Ilija Babić, Božidar Krajnović i Joža Ščrbašić. O ljepoti našeg zavičaja i njegovu značaju u povijesno-ekonomskom kontekstu pisali su zavičajnici Miroslav Krpan, Mato Blaževac-Pajkov, Ilija Maoduš, Anka Simonović i Zvonimir Toldi. O kulturnoj povijesti, manje Slavonskog Broda, a više Vinkovaca pisali su Goran i Vladimir Rem te od ostalih Zlatko Virc, Josip Matasović i Tomislav Đurić. U Zbirci Rem dobrim je dijelom zastupljena i kulturna antropologija pa ima dosta djela koja opisuju slavonske narodne običaje, odjeću i nošnje kao i opise javnog i društvenog života u Slavoniji.

Slika 3. Smještaj Zbirke Rem unutar Zavičajne zbirke Brodensia⁹

Legat Rem nastao je od darova drugih autora legatoru (darovi su uglavnom s posvetom), od vlastitih tiskanih djela, od djela drugih autora kojima je Vladimir Rem bio recenzent, autor predgovora, pogovora ili kritičkog osvrta i, najvjerojatnije, ciljanom kupnjom.

Legat se sastoji od omeđenih i periodičnih publikacija te od neknjižne građe. Najzastupljenija je književnost, i to većinom poezija, dok su romani i pripovijetke manje zastupljeni. Nadalje, zastupljeni su esejistika, govori, članci, pisma, putopisi, biografije, zatim književna kritika, a ima i nešto humorističnih i satiričnih djela. Sadržana su i djela koja pišu o ljepoti zavičaja i njegovu značaju u povijesno-ekonomskom kontekstu, o regionalnoj kulturnoj povijesti te kulturna antropologija. Zbirka periodičnih publikacija nije cjelovita jer nedostaju pojedina godišta i brojevi pojedinih naslova. Pretpostavljamo

---

⁹ Slika 3. Smještaj Zbirke Rem unutar Zavičajne zbirke Brodensia – autor Goran Vučković, zaposlenik Gradske knjižnice Slavonki Brod

da je to posljedica izostanka legatorova kontinuiranog praćenja časopisa i novina. Neknjižnu građu sačinjavaju odlikovanja, povelje i priznanja te nekoliko skulptura kao znak zahvale za izniman doprinos i pomoć u razvoju kulture i umjetnosti ovoga područja. Odlikovanja su popisana, djelomično opisana i smještena u prostor Zavičajne zbirke i čine dio Zbirke Rem. Zbirkom Rem najvećim dijelom obuhvaćeni su autori koji gravitiraju području od Slavanskog Broda preko Županje do Vinkovaca, ali i slavonskom prostoru do Đakovštine i Osijeka.

Legat je dostupan javnosti pod posebnim uvjetima koji uključuju korištenje građom uz nadzor knjižničara i nemogućnost posudbe izvan Knjižnice. Na građi nisu vidljivi *ex librisi* ili neki drugi pokazatelji o prethodnom vlasništvu. Veliki broj darovanih djela sadrži posvetu autora i prijatelja Vladimiru Remu kao znakova prijateljstva, poštovanja ili prigodnog darivanja – ovi tragovi kao i bilješke na marginama ili komadićima papira popisani su na karticama koje su umetnute u djela i čekaju detaljniju obradu. Književna ostavština ne sadrži rijetka i stara djela posebne vrijednosti. Ova zbirka sadrži i djela zavičajnika Slavanskog Broda i okolice koje Knjižnica do sada nije imala u Zavičajnoj zbirci. Okupljena su djela slavonske/šokačke književne produkcije za Remova aktivnog kulturnog djelovanja: od 50-ih godina 20. stoljeća sve do 2010. Djelima su dodijeljene stručne oznake i predmetnice. Nedostatak je obrade to što se građa ne može istaknuti kroz slobodno formirane predmetnice, no on će se nadoknaditi bilješkama u anotacijama.

Kako je obrada ove, za Knjižnicu vrijedne Zbirke, u tijeku, potrebno je još: opisati posebnosti i unijeti ih u anotacijske zapise – za što je potrebno više vremena i djelatnika koji će se moći fokusirati na proučavanje građe darovane ovim legatom; darovanu građu staviti u kulturno-povijesni kontekst – očitovat će i istaknuti afinitete legatora i njegov društveno-književni rad, lokalnoj zajednici predstaviti i upoznati je s društveno-književnim radom našeg istaknutog zavičajnika Vladimira Rema, nastaviti s digitalizacijom budući da je do danas digitalizirano 13 Removih djela, a pristupiti im se može na adresi <http://brodensia.hr>¹⁰.

---

¹⁰ Digitalna zavičajna zbirka Brodensia. URL: <http://www.brodensia.hr/> (2021-01-10)

Zaključak

Legat je sastavom raznovrstan, najvećim dijelom čini ga korpus slavonske književnosti, kojom se Vladimir Rem cijeloga života profesionalno bavio pa je Zbirka vrijedan izvor za proučavanje udjela slavonske književnosti u hrvatskoj književnosti i za usustavljivanje šokačke književnosti. Ostavština Vladimira Rema kao putokaz otvara društvene, povijesne, sociološke i edukativne mogućnosti za sve zainteresirane korisnike.

Literatura

Brešić, Vinko. Slavonska književnost i novi regionalizam. Osijek : Matica hrvatska, Ogranak, 2004.

Matanović, Julijana. Odnos nacionalne i regionalne književnosti. // Revija 26, 10(1986), str. 45-48.

Pšihistal, Ružica. Vladimir Rem. // Jezik 58 4 (2011), str. 157-159.

Rem, Vladimir. Tko su Šokci?. Vinkovci : Privlačica, 1993.

Rem, Goran ; Rem, Vladimir. Šokci u povijesti, kulturi i književnosti. Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Filozofski fakultet : Šokačka grana, 2009.

Tatarin, Milovan. Književnost 18. st. // Slavonija, Baranja i Srijem: vrela europske civilizacije, 1. svezak / autori tekstova Akrap, A.; et al. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske : Galerija Klovićevi dvori, 2009. Str. 495-501.